

S Z E M L E

EX LIBRIS 2001 címmel igen szép kiállítású füzetet jelentetett meg a kaposvári Képzés Művészeti Alapítvány. A Petőfi Emlékkönyvtárban 2001. december 27. napjától két hónapra át látogatható tárlat egyik állomása volt a KÖNYV címmel megindított kiállítás-sorozatnak. Ehhez készült a kiadvány, melynek kétoldali, igényes előszavában *Wagner Zita* az ex libris történetét tekinti át. (Írása értékei ellenére vitába kell szállnunk egy megállapításával. Szerinte ugyanis az ex libris leg-helyesebb fordítása a *könyvcímer*. Ezt a szót erőltetettnek és feleslegesnek tartjuk, ugyanis a *könyvjegy* szó már évtizedek óta szerepel a köztudatban. Az idegen szavak Bakos Ferenc által szerkesztett szótára is ezt használja.)

Tizenkilenc kisgrafika képe következik az előszó után. A jól sikerült illusztrációkról azonban csak az alkotó nevét és országát tudja meg az olvasó. A közölt könyvjegyek méretének és főképpen technikájának közlése az ilyen jellegű kiadványban elengedhetetlen! A kiállításon résztvevők névsorában 29 alkotó szerepel, közülük 16 hazánkfa. Nagyobb létszám (5 fő) képviseli itt Jugoszláviát, 2-2 művész pedig Bulgáriát és Horvát-országot. Makedónia, Németország, Románia és Ukraj-na 1-1 művésszel szerepel.

A kellemes, sárga színű papírra nyomott füzetet örömmel üdvözljük, mert jó szolgálatot tesz a könyvjegy ügyének Somogyban és az előszó angol szövege révén külföldön is. A kiadvány külalakja Nagy József kaposvári nyomdáját dicséri.

A L'EX LIBRIS ITALIANO 2001. évi decemberi száma mutatja, hogy *Fingesten* művészete kimeríthetetlen téma a szakirodalom számára. Ezúttal az olasz lap közöl cikket róla *Mirabella* tollából, tíz illusztráció kíséretében. Két további cikk a japán ex libris képi világát igyekszik megfejteni, nem kevesebb, mint 23 illusztráció bemutatásával.

Lapszemlénkben 14 ország exlibris-sajtójának legújabb számaikat ismertetik, köztük lapunk tavalyi 2. számát is. Végül 20 könyvjegy képe szerepel abban a többoldalas rovatban, melynek címe: Exlibris ricevuti azaz: Kapott ex librisek.

A L'EX LIBRIS FRANCAIS 220. száma *Meyer-Noirel* asszony kezdeményezése alapján *André Gastmans* 34 olyan alkotását közli, mely *nem gyűjtő*, csak exlibris-barát részére készült. Az eredeti méretben közölt lapok minden darabját magyarázata kíséri, megvilágítva a lap tulajdonosa és a grafikai ábrázolás összefüggéseit. A neves flamand grafikus életművében száznál több ilyen alkotás szerepel, ezek jegyzéke a cikk után olvasható.

A katalán gyűjtők EX-LIBRIS c. lapjának 25. száma arról közöl cikket, hogy 1917 és 1922 között egy másik exlibris-gyűjtő egyesület is működött Spanyolországban *Ibériai könyvjegy-gyűjtők* névvel.

Drahos István fametszete, X2

Francesco Orenes cikke a női akt és az erotika szerepéről szól az ex libris világában. A szerző az akt-ábrázolásokat négy csoportba sorolja: egyszerű, szimbolikus, mitologikus és erotikus ábrázolások. A kilenc illusztráció között *Drahos István* két fametszete szerepel. Az egyiket bemutatjuk, amely szimbolikus értelmű.

A L'EX LIBRIS FRANCAIS 221. számának nagy részét *J. Chassaing* cikke tölti ki. Ebben a szerző *Jocelyn Mercier* (1926) francia grafikus "hasznos" ex libriseit szedi csokorba. Mintegy 50 képet közöl a művésztől, amelyekről a tulajdonos foglalkozása egyértelműen leolvasható. A lap az alkotó 330 darabot kitevő alkotásjegyzékét is közli, szokatlan módon, ezúttal a lapok tulajdonosainak ábécé-sorrendjében.

A Londonban megjelenő BOOKPLATE INTERNATIONAL 2001/1. száma, 116 oldalas terjedelme miatt inkább könyvnek, mint folyóiratnak tekinthető. Lapszemlénkben most először szereplő számában a szakemberek számára érdekes cikk jelent meg az ukrainai superlibros-okról, azaz olyan régi könyvekről, melyek kötésén a tulajdonos címere, esetleg neve szerepel. Rövid cikk szól az 1940-ben született *Yanagida* japán grafikusról, akit a japán fametszet hagyományainak legjobb őrzőjeként méltatnak. Közel 30 oldalt tesz ki az ex libris nő-művészeinek bemutatása, pedig itt csak a G-J betűvel kezdődő neveket szerepeltetik a világ minden tájáról. Magyar név nem szerepel e lexikon-szerű közleményben.

Turku finn kikötőváros svéd neve: Abo. Ezt őrzi címében a finn gyűjtők folyóirata, az EXLIBRIS ABO-ENSIS (Fordítása: Abo-i könyvjegy). Az 1992 óta megjelenő lap 36. számában új rovatot indít *Ismeri Ön?* címmel. Ebben rendszeresen közlik majd azokat a kisgrafikákat, melyek meghatározásához az alkotó vagy tulajdonos kilétének tisztázásához az olvasók segítségét kéri. (A kezdeményezést lapunk is szívesen követné. A jövőben készséggel adunk nyilvánosságot egy-egy meghatározatlan alkotásnak a közléssel.)

Vertel József
rézmetszete,
C2

A 32 oldalas, jó nyomdatechnikával készült folyóirat főként finn alkotók lapjait közli. Kellemes meglepetést jelentett a pénzerméket ábrázoló könyvjegyekről szóló cikkük. Ennek egyik képe ugyanis *Vertel József* rézmetszete. A világszerte ismert bélyegtervezőnek a kisgrafikai munkássága is jelentős. Kár, hogy ezen alkotásainak jegyzéke a mai napig nem jelent meg nyomtatásban. A finn lapban bemutatott alkotásának a közlésével emlékezünk meg *Vertel József*ről, akinek opuslistáját örömmel közöljük, amint elkészül.

A szlovéniai Ljubljana városban megjelenő *OBVESTILA* című, négyoldalas kiadvány 149. számának címlapján a karácsonyi ünnepekre utalással *Fery Antal* 1973-ban készült, Op. 904. számú fametszetét közölte. A lapon a bibliai Háromkirályok láthatók, felettük a "Gloria in excelsis Deo" felirattal.

A belga *BOOKMERK* (korábban: *Graphia*) 2001/3. száma az első helyen közli a hazánkban is gyakori vendég *Gerard Gaudaen* alkotásjegyzékének második részét az 1996. május 2001. szeptember közötti időszakról, a 608-tól 711-ig terjedő opus-számokkal. (A jegyzék első részét, az 1947-től 1996. áprilisáig terjedő időben készült 607 lap adatait a *Graphia* 126. száma közölte, de külön füzetben is kiadták.) A könyvjegyek tulajdonosai sorában egyetlen magyar név, *Horváth Hermína* grafikus-művésznő szerepel.

Ötven évvel ezelőtt, tanulóéveik idején ismerkedett meg *Gaudaen* a honfitárs *Antoon Vermeylen*-nel. Kapcsolatuk emlékeit is idézi a következő cikkben, amikor 70. születésnapja alkalmából köszönti *Vermeylen* mestert. A színes beszámolót közös élményeikről készült két fénykép és az ünnepelt hat alkotásának képe kíséri.

Antoon Vermeylen fametszete, X2

Yperman cikke a mitológiai témájú ex libriseket veszi számba, 12 grafika bemutatásával. *Vén Zoltán* két lapja is szerepel ezek között. A Párkákat ábrázoló rézmetszetről megjegyzi a szerző, hogy a magyar művész erőteljes portrét ad erről a "kegyetlen hármasszövegéről". Hozzáteszi, hogy a kisgrafika könyvjegyként is megállná a helyét. (Ez ügyben tévedett a szerző: a lap ugyanis valóban ex libris. Tulajdonosának, *Gernot Blum*-nak a neve ott látható a szövőszéken.)

Vén Zoltán rézmetszete, C2

Az *Apolló és Daphne* című *Vén*-ex librisről elismeréssel említi, hogy ezen a jó és meglehetősen bátor alkotáson egységet alkot a szöveg és a téma. Az alkotó hűségesen adja vissza az egykori eseményeket, amikor is az erőszakosan fellépő *Apolló* elől a mitológiai folyó leánya babérfává változik.

Az új grafikákat bemutató rovatunkban *Sonja Brijns* belga grafikusnő könyvjegyét közlik, mely a Nyíregyházi *Móricz Zsigmond* Könyvtár részére készült. A litográfia technikával készült és kézzel színezett lap mesealakjainak megemlékezésével a szerző (*J.Y*) arra utal, hogy a pályázati munka gyermekkönyvtár részére készült. Hiányolja, hogy nem magyar szöveg szerepel a lapon. Nem tartja ugyanis normális dolognak, hogy egy magyar könyvtár könyvjegyén angol szöveg jelezze a tulajdonost. A szerző szerint ebben a pályázati szabályzat készítője is ludas.

A holland EXLIBRISWERELD 2001/4 számának első cikke a tanítás mozzanatait ábrázoló könyvjegyekkel foglalkozik, 20 illusztráció kíséretében. Ezek egyike Nagy Árpád két színben nyomott fametszete. (Az illusztrációt gyenge minősége miatt sajnálatunkra nem tudjuk bemutatni.) A grafika egy tanterem belsejét ábrázolja, falán Magyarország térképével. A padok üresek, a tanulók még nem érkeztek meg. Csak a katedrán ül nagy fekete tábla előtt a tanár, aki nagyítóval a kezében albumot lapozgat. A nyitott kötet lapjain beragasztott bélyegek látszanak. A szerző, *J. Waterschoot* a fentiek szerint írja le a látványt, megjegyezve, hogy az albumba ragasztott képecskék talán ex librisek is lehetnek. A fametszet felirata: Vitéz Esztergályos Ferenc könyveiből. Egy másik cikkben ugyanez a szerző tudósít arról, hogy *Antoon Vermeylen* belga művészt 70. születésnapja alkalmával Budapesten kiállításán köszöntötték.

A Dániában megjelenő NORDISK EXLIBRIS TIJDSKRIFT 224. számú füzetében olvasható, hogy Portugáliában megjelent *Mota Miranda* exlibris enciklopédiájának 28. kötete. Ebben több külföldi művész mellett *Kóhegyi Gyula* és *Ürmös Péter* képviseli hazánk grafikusművészetét. A számhoz mellékeltek a lap korábbi két évfolyamának (a 213-220. füzetnek) tartalomjegyzékét. Ebből kiderül, hogy a lap ezen idő alatt csupán egyetlen magyar művészről, *Vén Zoltánról* közölt képpel kísért ismertetést.

A másik dán folyóirat, az EXLIBRIS NYT 2001/4. számában egy cikk azt kifogásolja, hogy az Itáliában 2002-re tervezett Leonardo-pályázat kiírását a múlt

vek beküldési határideje 2001. december 31. napja volt.

Az olaszországi eset nem áll egyedül. Az exlibris-pályázatok feltételeinek késői időpontban történő kiküldése ugyancsak gyakori jelenség az elektronikus hírközléssel büszkélkedő Európában.

Az Ausztriában megjelenő MITTEILUNGEN DER Ö.E.G. 2001. decemberi száma tudatja olvasóival, hogy hosszas súlyos betegség után 2001. október 26-án elhunyt *Christine Premstaller* asszony. Az érte szóló gyászmisét az elhunyt papfia mutatta be St. Georgen plébánia-templomában.

Ugyanitt olvastuk, hogy *dr. Ottmar Premstaller* közreműködésének eredményeként a FISAE 30. nemzetközi exlibris kongresszusát a felső-ausztriai Welsben rendezik meg 2004. július 14-17. napjain.

A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának KRÓNIKÁS című lapja nem tartozik a kisgrafikával foglalkozó folyóiratok közé. A lap 2001/4. számáról itt most azért emlékezünk meg, mert az abban megjelent egyik cikk szerzője a KBK vezetőségének tagja.

"Archiv Net" című írásában *Katona Csaba* levéltáros arról ad hírt, hogy munkahelye, a Magyar Országos Levéltár az Internet segítségével próbálja szélesebb körben ismertetni a gyűjteményében őrzött iratokat. Ezek közül a legnagyobb érdeklődés a közelmúlt dokumentumai, az 1945-1989 közötti történések felé irányul. A cikk szerint adatközlésük első száma máris olvasható az Interneten. Bízunk benne, hogy ennek az egyedülálló kezdeményezésnek idővel hasznát veszik majd az exlibris történetének kutatói is.

H Í R E K

A gyászoló család nevében és képviselőjében a legnagyobb vesztes, Dr. Lenkey István levelével, mély megrendüléssel és szomorú szívvel kaptuk Mohácsról a gyászjelentést, hogy a Kisgrafika Barátok Köre tagja, régi kedves gyűjtőtársunk, **Dr. Tardos Mária** belgyógyász szakorvos, nyugalmazott házi orvos 2002. február 4-én, életének 64-ik évében örökre eltávozott az élők sorából. Egyik szép, fekete kökörtű ábrázoló, (Muskál Tibor fametszete) ex librisének közlésével idézzük emléket és megőrizzük szívünkben, a KBK valamennyi tagjának nevében

A Szerkesztőség

A múlt nyáron Gyulán, a Posta épületében rendezett kiállításon helyi művész alkotásaiban gyönyörködhetek a látogatók. *Volent Kati* festő-grafikus-dekorátor mutatta be pasztellel színezett tollrajzait: Erdélyről készült grafikai sorozatát.

A művésznő *Kosztai Rozália* festőművész tanítványaként kezdte pályafutását, majd Szegeden a Tömörkény István Művészeti Szakközépiskolában végezte el a grafika szakot. Itt *Magos Gyula* festőművész és *Fritz*